

Ο ΤΡΑΓΟΥΔΙΣΤΗΣ

[ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ ΔΙΗΓΗΜΑ]

ΤΟ σεράγι τοῦ Ἑρμίν-
πασιᾶ στὰ Γιάννινα
γένονταν μεγάλη δια-
σκεδάση γιὰ τὴν κατα-
στροφή τῶν Ἀρματω-
λῶν καὶ Κλεφτῶν ἀπὸ
διαφόρους ντερβенаγά-
δες ⁽¹⁾ τῆς Θεσσαλίας. Σαράντα κεφάλια εἶχαν
φέρει στὰ Γιάννινα καὶ τὰ ἔστησαν ὅλα σὲ πα-
λούκια ἀράδα-ἀράδα στὴν πλατεία τῶν Λιθα-
ριτσιῶν ⁽²⁾ γιὰ νὰ τὰ βλέπουν οἱ Χριστιανοί, δη-
λαδῇ οἱ Ἕλληνες, καὶ νὰ τρομάζουν κι' οἱ Τούρ-
κοι νὰ χαίρωνται.

Ἀνάμεσα σ' αὐτὰ τὰ κεφάλια εἶταν καὶ κε-
φάλια τραγουδημένα δοξασμένων Ἀρματωλῶν
καὶ Κλεφτῶν, ποὺ προστατεύσαν τὸν Ἑλληνι-
σμό καὶ προσπαθοῦσαν νὰ μετατοπίσουν τὰ
ἐλληνοτουρκικὰ σύνορα ἀπὸ τὸ Ραδοβύζι καὶ τὰ
τ' Ἀγραφα καὶ νὰ κλείσουν μέσα στὴν ἐλευθε-
ρωμένη Ἑλλάδα πρῶτα-πρῶτα τὴν Ἡπειροθε-
σαλία κι' ὕστερα τὴν Μακεδονία, τὰ νησιά καὶ τ'
ἄλλα μέρη καὶ τελευταία τὴν Πόλη μὲ τὴν Ἀ-
γιά Σοφιά ⁽³⁾.

Ὁ Ἑρμίν-πασιᾶς, ἄν καὶ παιδί ἀκόμα—εἶταν
δὲν εἶταν δέκα τεσσάρων χρονῶν—ἐπειδὴ εἶταν
γυιὸς τοῦ Σαντραζάμη, τοῦ Κιουταχῆ-πασιᾶ,
εἶχε διοριστῇ πασιᾶς στὰ Γιάννινα στὸν τόπο
τοῦ φοβεροῦ καὶ τρομεροῦ Ἀλῆ-πασιᾶ τοῦ Τεπε-
λενιώτη, κι' παιδί ποῦ εἶταν καθεμερὰ διασκε-
δαζε μὲ τοὺς μεγαλύτερους μπένδες τοῦ Γιαννί-
νου καὶ τῆς Ἀρβανιτιάς κι' ἀντηχοῦσαν ἡ αὐλὴς
τοῦ σεραγιοῦ του ἀπὸ χοροὺς, τραγούδια, βιολιά
καὶ λαλούμενα, κι' ἂν δὲν ἔβλεπε κανεὶς τὰ κομ-
μένα κεφάλια, ποῦ συχνά-πυκνά ἔφεραν οἱ ντερ-
βенаγάδες καὶ ἔστηναν στὰ παλούκια, κι' ἂν
δὲν ἔβλεπε τοὺς σκλαβωμένους Ἕλληνες καὶ
τοὺς ἐπαναστάτες, ποῦ ἄλλους κρεμοῦσαν στὸν
Πλάτανο ⁽⁴⁾ κι' ἄλλους ἔριχναν στὰ τσιγκέ-
λια ⁽⁵⁾ κι' ἄλλους στὰ μουντρούμια τοῦ Κά-

στρου ⁽⁶⁾ ἄλυσσοφορεμένου, κι' ἤκουε μόνον τὲς
διασκεδάσεις ποὺ γένονταν στὰ σεράγι τοῦ Πασιᾶ
θὰ νόμιζαν ὅτι αὐτὸς ὁ τόπος εἶταν ὁ πλεῖον εὐτυχι-
σμένος τόπος τοῦ κόσμου, ἡ γῆ τῆς ἐπαγγελίας.

Ἐπάνω στὲς διασκεδάσεις καὶ στὰ ὄργια τοῦ
Πασιᾶ γένονταν κι' ἡ τρεχοῦμενη ὑπηρεσία.
Ὑπογράφονταν θανατικὲς καταδίκες, δικαστικὲς
ἀποφάσεις, προσταγὲς πρὸς τοὺς δημογερόντους
τῶν χωριῶν καὶ τοὺς ντερβенаγάδες καὶ τοὺς
μουσελήμιδες ⁽⁷⁾ καὶ διαβάζονταν καὶ συντάσ-
σονταν ἡ ἐπίσημη ἀλληλογραφία. Ὁ Ἑρμίν-πα-
σιᾶς, ὁ γυιὸς τοῦ Σαντραζάμη, ἔκανε ὅτι ἤθελε
κι' ὅ,τι ἔκανε εἶταν καλὸ καμωμένο.

Ἐνῶ ὁ Πασιᾶς χόρευε καὶ πηδοῦσε κι' ἔκανε
λογῆς λογιῶν ἀνοησίες, σὰν μεθυσμένο παιδί,
ποῦ εἶταν, δυὸ μπένδες, τὸ κλειδί ὅλης τῆς ὑπη-
ρεσίας, μιλοῦσαν ὑπηρεσιακά.

Ἐλεγε ὁ ἕνας, ρωτῶντας :

— Δὲν μοῦ λὲς Μετκό μπεη, τί ἔκανες γιὰ τὰ
τρία ἀδέρφια τοὺς Ζουλαταίους ⁽⁸⁾, τὸν Γιώτη,
τὸν Φῶτο καὶ τὸν Χρήστο ; Μοῦ ἔλεγαν, ὅτι αὐ-
τὸ τὸ σπίτι, εἶνε τὸ μόνον σουλιώτικο σπίτι ποῦ
ἔμεινε ἀπὸ τὸ Κακосуλί. Χρειάζεται κατα-
στροφή....

— Ἐπειδὴ εἶταν δύσκολο νὰ πιαστοῦν ζων-
τανοί, ἢ νὰ σκοτωθοῦν, κάναμαν μιὰ προσταγὴ
καὶ τοὺς προσκαλοῦμε καὶ τοὺς τρεῖς νάρθοῦν ἐδῶ
τάχα γιὰ νὰ τοὺς δώσωμε ἄρματωλίκια.... Χτὲς
ξεκίνησαν μὲ τὴν προσταγὴ οἱ τζοχανταραῖοι γιὰ
τὸ χωριὸ τους.....

Ἀποκρίθηκε ὁ Μετκό-μπεης

— Ἐχουν κάνει καὶ χωριό ;

Ρώτησε ὁ ἄλλος ὁ Μπέης μ' ἀπορία.

— Ὁχι μόνον ἔχουν κάνει χωριό, ἀλλὰ τὸ
λένε.... πῶς νομίζεις ;

— Πῶς ; Πέ το ν' ἀκούσω στὸ Μωσαμέτη σου !

— Σούλι ! ⁽⁴⁾

— Σούλι !

Κι' ἀνατινάχτηκε ἀπὸ τὸ μέρος, ποῦ κάθον-
ταν, σὰν νὰ τὸν εἶχε δαγκάσει φεῖδι φαρμακερὸ
στὴν καρδιά.

— Καί με διαταγή τοῦ Σουλτάνου μάλιστα!
Πρόσθεσε ὁ Μετκό-μπεης.

— Διαταγή τοῦ Σουλτάνου! Τί λές, βρ' ἀ-
δερός! Ἐδῶκε ἄδεια ὁ Σουλτάνος ν' ἀναστηθῇ
τὸ Κακσοῦλι, πῶχει ξολοθρέψει τὴν Τουρκία;

— Ὅταν ὁ Σουλτάνος ἔβγαζε αὐτὴν τὴν
προσταγή, εἶχε σκοπὸ νὰ τοὺς μάση ὅλους ἐκεῖ,
νὰ τοὺς κάνη ραγιαῖδες του, κι' ὅποτε ἤθελε νὰ
τοὺς πετσοκόβῃ. Τὸ σχέδιο εἶταν καλὸ, ἀλλὰ
δὲν τὸ ἀκολούθησαν οἱ Κακσοουλιῶτες, καὶ μόνον
αὐτοὶ, οἱ Ζουλαταῖοι πῆγαν καὶ κατοίκησαν
στὸ Νέο-Σούλι. Ἄν πῆγαιναν οἱ Σουλιῶτες ὅλοι
νὰ κατοικήσουν ἐκεῖ, δὲν θὰ πῆγαιναν στὸ Με-
σολόγγι νὰ πολεμήσουν μαζί με τοὺς ἄλλους
Ἕλληνας, καὶ δὲν θὰ γέγονταν τὸ ἐλληνικὸ βε-
σίλειο. Ἡσύχασε ὁ Σουλτάνος ἔχει μυαλό· ἐμεῖς
δὲν ἔχομε.

— Ἐχéis δικιο... Ἔτσι εἶναι...

— Τώρα, ποῦ λές, Χασάν-μπεη, μιὰ φορὰ
ποῦ οἱ Σουλιῶτες ἐγκαταστάθηκαν στὸ Βραχώρι,
στὸ Μεσολόγγι, στὸν Ἐπαχτο καὶ στὴν ἄλλη
ἐλεύθερη Ἑλλάδα, ὁ σκοπὸς τοῦ Σουλτάνου δὲν
ἐπέτυχε, καὶ τὸ Νέο-Σούλι δὲν ἔχει πλεὺς σκοπὸ
καὶ πρέπει νὰ ξολοθρευτῇ, καὶ νὰ μὴν μείνῃ
πέτρα ἀπάν' σὲ πέτρα, γιατί...

— Γιατί τὸ Νέο-Σούλι μπορεῖ νὰ γείνῃ μιὰ
μέρα με τὸν καιρὸ σὰν τὸ παλιό.

— Εὐγέ σου! Αὐτὸ ἤθελα νὰ εἰπῶ!

— Ξέρεις τί μαθαίνω γι' αὐτοὺς τοὺς τρεῖς
Ζουλαταῖους; Ὅτι ὁ ἕνας κάνει τὸν καπετᾶνο,
ὁ ἄλλος μεγαλώνει τὰ κοπάδια του, ὁ τρίτος
κάνει τὸν κριτῇ.

— Τί ἄλλο θὰ κάνουν; Γίνονται τὰ γουρού-
νια πρόβατα;

— Ὁ Σουλιῶτης, μπέη μου, δὲν βάνει ποτὲ
τὸ κεφάλι κάτω, ὅ,τι κι' ἂν τοῦ κάνῃς. Ραγιαῖς
δὲν γίνεται καὶ πρέπει με κάθε τρόπο νὰ λείψῃ
ἀπὸ τὸν τόπο μας.

Ἔστερα ἀπὸ μικρὴ διακοπή, ὁ Χασάν-μπεης
ἐξακολούθησε:

— Καὶ τὸ χωριό τους, καὶ τὰ κοπάδια τους;
κι' οἱ λακινιές τους, καὶ τὰ ὑπάρχοντά τους τί
θὰ γένουν;

— Ὁ Πασιᾶς μας—ζωὴ νάχῃ—μοῦ τὸ χά-
ρισε ἐμένα. Τὸ Σούλι αὐτὸ γράφτηκε στὴν πλάκα
ὡς Σούλι Μετκό-μπεη. (ῃ) Τ' ἄλλα τους, ὅ,τι κι'
ἂν ἔχουν θὰ τὰ μοιραστῇ τὸ Συμβούλιο καὶ μ'
αὐτὸ θάχῃς κι' ἐσὺ τὸ μοιράδι σου...

— Ναί, ἀλλὰ τὸ χωριό μου εἶπες ὅτι τὸ πῆ-
ρες ἐσὺ.

— Τί χωριὸ νομίζεις, καημένε, ὅτ' εἶναι αὐτὸ
τὸ χωριό; Ἐνὰ βουβαλοπέτσι τύπος. (10).

Ἀφότου οἱ δυὸ μπέηδες ἄρχισαν νὰ ὁμιλοῦν,
ὁ τραγουδιστῇ τοῦ σεραγιοῦ εἶχε καρφωμένο τ'
αὐτί του σ' ὅ,τι ἔλεγαν αὐτοί. Δὲν τοῦ εἶχε φύγει
οὔτε μιὰ λέξη ἀπ' ὅσα εἶχαν εἰπῇ, κι' ὅταν ἄλλα-
ξαν αὐτὴν τὴν ὁμιλίαν, ἔκανε πῶς τὸν εἶχε πιάσει
κόψιμο στὴν κοιλιά καὶ μαζεύονταν σὰν κουδάρι.

— Γιατί ἔπαψε τὸ τραγούδι;

Ῥώτησε ὁ Πασιᾶς μισομεθυμένος.

— Ἀρρώτησε, Πασιᾶ μου, ὁ τραγουδιστῇς...
Ἀπολογήθηκε ὁ ἀρχιμουσικός.

— Ἀμάν, ἀφέντη μου, φώναζε ὁ τραγουδι-
στῇς, δός μου τὴν ἄδεια νὰ πάω νὰ κοιταχτῶ
γιατί με πεθαίνει ὁ πόνος μες στ' ἄντερά μου.

— Τί λέει αὐτός ὁ γκιαούρης;

Ῥώτησε τούρκικα ὁ Πασιᾶς τοὺς μπέηδες,
ποῦχε γύρα του κι' ἔπινε μαζί τους.

Ἐνας μπέης τοῦ ἐξήγησε τί ἔλεγε ὁ Τραγου-
διστῇς, κι' ὁ Πασιᾶς τοῦ ἔδωκεν ἄδεια νὰ πάῃ
νὰ ἱσυχάσῃ.

Ὁ Τραγουδιστῇς ξεκίνησε νὰ βγῇ ἔξω, κρα-
τούμενος ἀπὸ τὸν τοῖχο, σὰν νὰ εἶχε τὴν ψυχὴ
στὰ δόντια κι' ὅταν βγῇκε ἔξω ἀπὸ τὴν αὐλό-
θυρα τοῦ σεραγιοῦ, ἄρχισε νὰ τρέχῃ σὰν ζορκάδι
στοὺς δρόμους τοῦ Γιαννίνου πρὸς τὸ δυτικὸ
μέρος. Πέρασε τὸ κριθαροπαζαρο, τὸν Πλάτανο,
τὸ χάνι τοῦ Κούμπλου καὶ βγῇκε ὁλωσδιόλου
ἔξω ἀπὸ τὴν πολιτείαν. Τράβηξε ἀκόμα παραπέρα
ὡς τὴν Προσκύνηση. Ἐκεῖ στάθηκε καὶ ἀγνάν-
τεψε πρὸς τὰ ἔξω κατὰ τὸν κάμπο. Εἶταν δειλι-
νάκι. Ἀγναντεύοντας-ἀγναντεύοντας, παρατή-
ρησε μακριὰ μιὰ συνοδείαν ἀπὸ καθαλλαραίους.
Ἀνάμεσα στοὺς καθαλλαραίους ἀστραφταν τρεῖς
πεζοὶ με τὲς χρυσοκέντητες τοὺς τὲς φέρμελες,
τὰ γελέκια τὰ τσιαπραζωτά, καὶ τὲς χιονάτες
φουστανέλλες τους. Εἶταν οἱ τρεῖς Ζουλαταῖοι, ὁ
Γιώτης, ὁ Φῶτος καὶ ὁ Χρήστος ποῦ πάγαιναν
νὰ παρουσιαστοῦν στὸν Πασιᾶ γιὰ νὰ τοὺς δώσῃ
ἄρματωλίκια, ἐνῶ πάγαιναν στὴ μακελειό, σὰν
τὰ παχυὰ κρυάρια.

Ὁ ψευταρρωστημένος Τραγουδιστῇς σκέφτηκε
νὰ τοὺς φωνάξῃ ἀπὸ μακριὰ:

— Ποῦ πάτε, μωρὲ σκυλλιά! Σᾶς προσμέ-
νουν τὰ τσιγγέλια, ἡ κρεμάλα τοῦ Πλατάνου
καὶ τὰ σίδερα τῶν μπουντρουμιῶν.

Ἀλλὰ κιντύνευε τὸ κεφάλι του, θὰ καταλαμ-
βανόνταν ὁ σκοπὸς του καὶ δὲν θὰ ἐπιτύχαινε τὸ
σχέδιό του. Τί νὰ κάνῃ; Πῶς νὰ τοὺς σιουριζῇ
στ' αὐτί, ὅτι δὲν τοὺς καρτεροῦσαν ἄρματωλί-
κια, ἀλλὰ θάνατος; Ἡ συνοδεία ὅσο πάγαινε
καὶ ζύγανε κι' ἡ καρδιά τοῦ Τραγουδιστῇ χτυ-
ποῦσε δυνατὰ, σὰν νὰ ἤθελε νὰ σχιστῇ. Ζύγανε-
ζύγανε ἡ συνοδεία νὰ φτάσῃ στὸ διάσελλο τῆς
Προσκύνης, ἀπ' ὅπουθε φαίνεται ἡ λίμνη καὶ
τὸ κάστρο τοῦ Γιαννίνου κι' ὅλη ἡ πολιτεία, καὶ
ὅπου στέκονταν ὁ καυμένος ὁ Τραγουδιστῇς, μὴ
γνωρίζοντας με τί τρόπο θὰ κατῳρῶνε νὰ γλυ-
τώσῃ τοὺς τρεῖς Ζουλαταῖους, ποῦ τοὺς καμάρω-
ναν τὰ Κούρεντα καὶ τὰ Ζαγόρια γιὰ τὴν λεβεν-
τιά τους καὶ τὴν ἀντρεία τους, ὡς μόνους Σου-
λιῶτες, ποῦ βρίσκονταν στὴν Ἠπειρο. Λίγες
δρασκελες δρόμος ἔμενε ἀκόμα ἀπ' ἐκεῖ ποῦ βρί-
σκονταν ἡ συνοδεία ὡς ἐκεῖ ποῦ βρίσκονταν
αὐτός.

Ἡ συγκίνησή του, ποῦ ἔβλεπε τὰ τρία ἀδέρ-

Ἀθηναϊκὸς γάμος κατὰ τὸ 1840.

φια, τοὺς τρεῖς τουρκοφάγους Σουλιώτες νὰ παγαίνουν ξέγνοιζοι καὶ λαμπροφορεμένοι στὴν ἀγκαλιὰ τοῦ θανάτου κι' ἡ ἀδυναμία του, ποὺ δὲν μπορούσε νὰ τοὺς τὸ εἰπῇ, γιατί ἂν τοὺς τὸ ἔλεγε χανόνταν στὴν στιγμή κι' ἐκεῖνοι κι' αὐτὸς μαζί τους, ξέσπασαν σ' ἓνα εἶδος τραγουδι, τραγουδι γλυκόφωνο, ποὺ οἱ στίχοι τοῦ αὐτοσχέδιου εἶταν ἀπαύγασμα διαφόρων ἐθνικῶν τραγουδιῶν ποὺ τραγουδοῦσε στοὺς γάμους, στὰ πανηγύρια καὶ στὲς διασκεδάσεις τῶν μπένδων καὶ τῶν πασιᾶδων τοῦ Γιάννινου καὶ τῆς Ἀσβαντιᾶς. Ἀκούμπημένος πανηγύριμα σ' ἓνα μεγάλο κοτρώνι καὶ καμόνοντας πῶς δὲν πρόσεχε καθόλου στοὺς διαβάτες, ποὺ περνοῦσαν ἀπὸ μπροστὰ του, ἄρχισε τὸ τραγούδι μὲ μιὰν ἀγγελικὴ φωνή, σπᾶνία σὲ κάθε τραγουδιστῇ, κι' ἔλεγε μ' ἐκεῖνο τὸ τραγούδι :

— «Γιὰ ἰδέτε τοῖα ἀγγελικὰ κορμιά κυπαρισσένια
«Πῶς πᾶνε γιὰ τὸ μακιελιό, ὅαν τὰ παχὰ κριάρια.
«Γιὰ ἰδέτε τοῖα ἀγγελικά, πανέμορφα κεφάλια,
«Ποῦ θὰ στολίζουν αὐριο τὰ μαῦρα Λιθαρίτσια.
«Δὲν σὰς καλοῦνε γιὰ καλὸ κι' οὐδὲ γι' ἀρματολίκια,
«Μὲν σὰς καλοῦν γιὰ κρέμασμα.....»

Οἱ τζοχανταραῖοι γινώριζαν ἐλληνικά, ἀλλὰ, «τραγουδοῦ εἶναι κι' ἄς λή», προσέχαν στὸν ἦχο κι' ὄχι στὰ λόγια καὶ στὸ νόημα τοῦ τραγουδιοῦ· τὰ τρία ἀδέρφια ἔμως ποὺ γινώριζαν τὴν φωνὴ τοῦ ξακουσμένου Τραγουδιστῆ, προσέξαν στὰ λόγια καὶ στὸ νόημα τοῦ τραγουδιοῦ, ποὺ τοὺς προμάντευε τὴν τύχη ποὺ τοὺς περίμενε στὰ Γιάννινα, κυττάχτηκαν συναμετοζύ τους, μὲ τὸ κύτταγμα συνεννοήθηκαν καὶ στὴν στιγμή πετάχτηκαν μέσ' ἀπὸ τοὺς δέκα τζοχανταραῖους, ποὺ τοὺς συνώδευσαν καὶ πῆραν φτεροπόδαρα

τὸν κάμπο, πηδώντας χαντάκια καὶ ρεματιές, ὅαν ζαρκαδία. Ὡς ποῦ νὰ καταλάβουν οἱ τζοχανταραῖοι τὸ τί εἶχε τρεῖσι, οἱ τρεῖς Ζουλαταῖοι εἶχαν γεῖναι ἄφαντοι ἀπὸ μπροστὰ τους !

Τὴν ἄλλη μέρα οἱ μὲν Ζουλαταῖοι βρῖσκονταν ὠχυρωμένοι στὸ Νέο-Σούλι, κι' εἶχαν στημένα καραούλια, μὲν τοὺς πατήσουν ἔξαφνα οἱ Τουρκοὶ ἀπὸ τὰ Γιάννινα, οἱ δὲ τζοχανταραῖοι ἀνέφεραν στὴν Ἀρχὴ τους, ὅτι οἱ Ζουλαταῖοι εἶταν ἀπὸ καιρὸ φευγάτοι ἀπὸ τὸ Νέο-Σούλι, κι' ὁ Τραγουδιστὴς γλυκοτραγουδοῦσε στὰ Λιθαρίτσια μπροστὰ στὸν Ἑμίν-πασια, τὸν γιὸ τοῦ Σαντραζάμη καὶ σὲ τὴν ὥρην μπεήδες κι' ἀγάδες :

— «Δινοῦν οἱ κάμποι γιὰ νερὸ καὶ τὰ βουνὰ γιὰ χιόνι
Κι' οἱ Ζουλαταῖοι τὰ σκυλλιά γιὰ τούρκικα κεφάλια.

Ὁ Μετκό-μπεης, ἀκούοντας τὰ λόγια τοῦ τραγουδιοῦ, φώναξε μὲ θυμὸ :

— Τί λές αὐτοῦ, ὦρὲ παλιογκιαούρη !

— Τὸ τραγούδι τὸ λέει, μπεή μου, νὰ πάρῃ τὸ κακὸ σ', κι' ὄχι ἐγώ....

Ἀπολογήθηκε μ' ὅλη τὴν ἀφέλεια ὁ Τραγουδιστής.

— Πέ το, ἀφοῦ τὸ λέει τὸ τραγούδι !

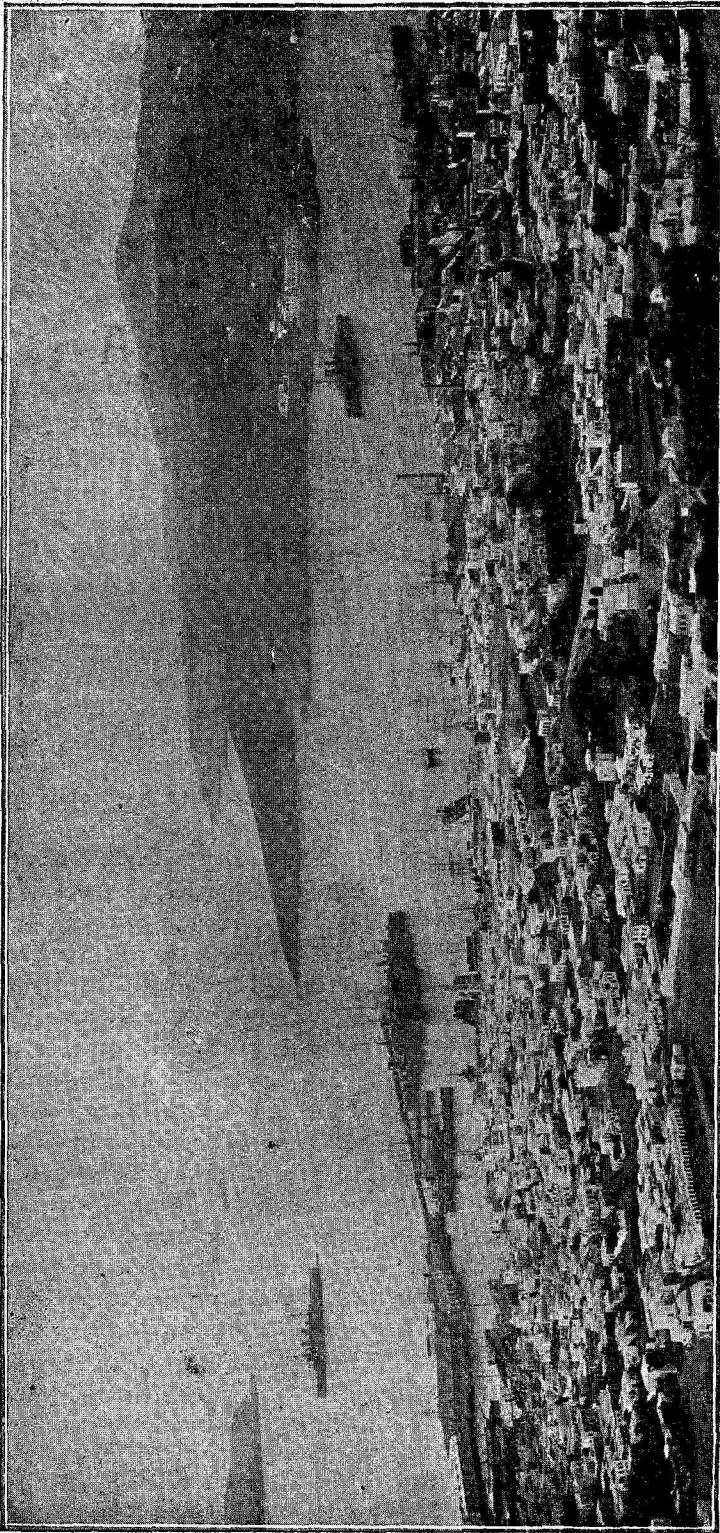
Εἶπε ὁ Μπέης μισομεθυμένος καὶ κατέβασε ἓν ἀσημένιο τάσι ρακί.

X. ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗΣ

(1). Ντερβέναγας=φύλακας τῶν μεγάλων δρόμων, καὶ ἐν γένει διώκτης τῶν Κλεφτῶν.

(2). Λιθαρίτσια=Ἰψώμα μέσα στὰ Γιάννινα, ὅπου εἶταν τὰ παλιὰ δεσποτὶ καὶ μέγαρο, κι' ὅπου εἶταν ἡ κατοικία τῶν πασιᾶδων τοῦ τόπου, καθὼς καὶ τοῦ Ἀλῆ-πασια.

ΕΛΛΗΝΙΚΑΙ ΠΟΛΕΙΣ

ΣΟΦΙΑ

(3). Ὑπάρχει ἐθνικὴ παράδοσις, ὅτι ὅπως ἡ Πόλις πάρθηκε τελευταία ἀπὸ τοὺς Τούρκους, ἔτσι τελευταία θὰ παρθῇ καὶ ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας.

(4). Ὁ Πλάτανος εἶνε τοποθεσία μέσα στὰ Γιάννινα ὅπου ὑπῆρχε καὶ ὑπάρχει ἕνας πλάτανος καὶ ὅπου ἐκρεμοῦσαν ὄσους ἀρματωλοὺς καὶ κλέφτες ἐπίαναν οἱ Τούρκοι.

(5). Τσεγγέλια—ἀρπάγαι ὅπου ἔρριχναν τοὺς κατὰ δίκους, ὅσους ἤθελαν νὰ τημωρήσουν μὲ τρομερὴ ποινὴ θανάτου. Ἔταν ἕνα πηγάδι γεμᾶτο σιδερένιες ἀρπάγες ἀπὸ τὸ στέμνο ὡς τὸν βυθὸ του, ἢ μὴ πλεονεχία τοῦ φρουρίου ἀπὸ ἀπάνω, ὡς κάτω στὴν λίμνη.

(6). Κάστρο λέγεται τὸ φρούριο τοῦ Γιαννίνου, βυ-

ζαντινὸ κτίσμα, καὶ ἐπιδιωχθέντο κατὰ τοὺς Τούρκους χρόνους.

(7). Μουσέλλης—διοικητὴς μικροῦ μέρους (ἐπαρχος).

(8). Ζουλαταῖοι, ἱστορικὴ Σουλτανικὴ οἰκογένεια, τῆς ὁποίας ἕνας κλάδος εἶταν καὶ ὁτὴν Πάργα.

(9). Στὴν ἐπαρχίᾳ Κουρνέντων, 6 ὥρες δυσμικὰ ἀπὸ τὰ Γιάννινα εἶνε χτισμένον ἕνα μικρὸ χωριὸ Μικρὸ Σούλι καὶ Σουλιάπουλο λεγόμενον, ὅπου ἐμελλε νὰ γείνη ὁ συνικτισμὸς τῶν Σουλτανῶν.

(10). «Ἐνα βουβαλοπέτσι τόπος», τόπος, ἔκτασις, ὅση μπορεῖ νὰ περικλεισθῇ μὲ λεπτὸ λωρὶ ἐνὸς βουβαλοπετσιοῦ.

ΤΑ ΤΡΙΑ ΣΥΜΒΟΛΑ

Ἡ ἐλλή, ὁ τέλιτικας καὶ ἡ κουκουβάγία, τὰ τρία πανάρχαια τοῦ τοπικισμοῦ σύμβολα, ἔλαβον εἰς τὸν δρόμον τῶν αἰῶνων πολλὴ διαφοροετικὴν τύχην, ἀπαράλλακτα ὅπως τρεῖς παιδικοὶ φίλοι, ποῦ ὕστερα χωρίστηκαν, καὶ ὁ ἕνας ἔγεινε γεωργοκτηματίας, ὁ ἄλλος βιολιτζῆς καὶ ὁ τρίτος φυγόδικος.

Α'. Η ΕΛΛΑ

Ὡ, ἡ ἐλλά! τὸ σύμβολον τῆς νίκης τῶν εἰρηνικῶν ἀγώνων καὶ τῆς εἰρήνης τῶν φονικῶν πολέμων, ἡ ὁποία ἀπὸ τὸν τάφον τοῦ Ἑρεχθίδος, ὅπου τὴν ἐφύτευσεν ἡ θεία τῆς Παρθένου χεὶρ καὶ τῆς ἐχάρισε τὴν ἀθανασίαν — διότι ἐπ' ἀπειρον ἀναγεννᾶται — ἐξηπλώθη εἰς τὴν πεδιάδα τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἀπετέλεσε τὸ ἱερὸν ἄλσος, τὸν αἰωνόβιον ἐλαιῶνα, τὸν ὁποῖον, εἰς τὸ πείσμα Ποσειδῶνος, κινεῖ ἡ Ἀθηνᾶ, ὁσάκις καὶ αὐτὸς κινεῖ τὸ κύματά του.

Ὡ ἡ ἐλλά! ποῦ προσφέρει εἰς τὰς Ἀθῆνας δρόσον καὶ ὕγαιαν καὶ τροφὴν καὶ θερμανσιν, ὑπὸ τὴν σκιὰν τῆς ὁποίας ἀνεπαύθησαν οἱ μεγαλοφύεστατοι τῶν δημιουργῶν καὶ οἱ κτηνωδέστεροι τῶν καταστροφῶν. Ποσάκις ἄρα γε αἱ κατασκηνώσασαι ὀρδαὶ δὲν ἡσθάνθησαν τοῦ οἴκτου τὰς τύψεις, ὅταν διὰ μέσου τῶν θαλλῶν διεβλεπον τὰ στοιχειωμένα τῆς Ἀκρυπύλεως μάρμαρα...

Ὡ ἡ ἐλλά! ποῦ μὲ τοὺς χυμούς της ἐξηγόρασε παρὰ τῶν Ἀγαρηνῶν τὰ προνόμια τῆς πολέως καὶ δὲν ἐμίανεν αὐτὴν τοῦ Πασσᾶ ἡ ποδάρα...

Ὑστερ' ἀπὸ λίγα χρόνια, οὔτε ἡ θαλίᾳ τοῦ τοπικοῦ ιδιώματος δὲν θὰ διαλαλῇ πλέον ποῦ εἶνε τὸ σπιτικὸ κρασί. Θὰ λείψουν ἡ θρούμπαις, καὶ τῆς ἄρμης καὶ ἡ τσακισταίς, πικιλίαι τῆς παρασκευῆς τῶν καρπῶν της προαιώνιοι, ἀφ' ὅτου ὡς δρύππαι καὶ ἀλμαδες καὶ θλασταὶ διεφθιμίζοντο... ἀφοῦ ἀπὸ τώρα ἔλειψαν τοῦ Δεσπότης ἡ διαλεχταὶς κολυμπάδες!

Ἐρημος εἶνε πλέον ὁ μικρὸς καὶ ὁ μεγάλος γύρος τοῦ γλαυκοῦ ἐλαιῶνος, ὅπου ἀναγαλλιάζετο ἡ πραγματικὴ ἀριστοκρατία τῶν περασμέ-

νων χρόνων... Σήμερα ὁ κρότος τοῦ τσεκουριοῦ σγμᾶίνει ρυθμικῶς μίαν ἀκμὴν ποῦ περνᾷ, καὶ κατακρεουργεῖ, καὶ ἐξοντώνει διὰ πρόσκαιρον κέρδος, χωρὶς νὰ βρίσκεται ἕνα ἀριστερὸ χεῖρ νὰ πιάσῃ ἀπὸ τ' αὐτὶ καὶ ἕνα δεξιὸ ἀπ' τὸν λαιμὸ τὸν κτηνώδη νομέχ καὶ νὰ τοῦ φωνάξῃ: «Εἶνε τὸ ἄλσος ἱερὸν καὶ σεμνὴ ἡ ἐλλά. Τρῶγε τὸν καρπὸν καὶ βράζε τὸν χυμὸν της, ζῶν, ἀλλὰ δὲν σοῦ ἀνήκει τὸ σῶμα τὸ εὐγενές... Ἡ γενιά τῆς ἐλλᾶς αὐτῆς ἐγνώρισε τὴν Ἀθηνᾶν καὶ σὺ δὲν ξέρεις οὔτε ἀπὸ ποῦ κρατεῖ ἡ σκούφια σου».

Β'. Η ΚΟΥΚΟΥΒΑΓΙΑ

Τὸ κακὸν ποῦ ἔπαθε ἡ Κουκουβάγια, τὸ ἱερὸν τῆς Ἀθηνᾶς πουλί, δὲν τὸ ἔπαθαν οὔτε οἱ Ἅγιοί μας, τοὺς ὁποίους βλασφημοῦν εἰς τοὺς δρόμους καὶ λατρεύουν εἰς τὰς εἰκόνας τῶν διότι, ἐνῶ φιγουράρει μαρμαρωμένη εἰς κτίρια, τυπωμένη εἰς τὰ χαρτιά τοῦ Πανεπιστημίου, καὶ κεντημένη εἰς τὰ διάφορα καπέλλα μαθητῶν καὶ ὑπηρετῶν τῶν σορῶν καθιδρυμάτων, ὑφίσταται πόλεμον ἐξοντώσεως, ἀποκιδνωμένη σὺν φυγόδικος, ἀπὸ κυνηγούς, ἀπὸ παιδιὰ, ἀπὸ πουλιὰ τῆς ἡμέρας, καὶ ἀπὸ πᾶν ἐν γένει τὸ ὅποιον δὲν εἶνε κουκουβάγια· ἀκόμη καὶ εἰς τὰ μωρὰ παιδάκια χρησιμεύει ὡς διασκεδάσις, καὶ χτυποῦν τὰ χεράκια τους ἀπὸ ἐνθουσιασμόν, ὅταν ἡ μητέρα τους πιάνη τὴν κουκουβάγια ἀπὸ τὰ κεντρικὰ πούπουλα τοῦ κερκλίου της καὶ τὴν σηκώνη ψηλὰ τραγουδοῦσα:

Κουκουβάγια ροδιῇ
πῶς κοιμᾶσαι μοναχῇ;
Δὲν κοιμᾶμαι μοναχῇ,
ἔχω ἄνδρα καὶ παιδί.

Αὐτὴ δὲ, μὲ τὰ πόδια κρεμασμένα καὶ κολημένα στὸ σῶμά της, οὔτε ἀποπειράται καὶ νὰ ἀπαλλαγῇ, ἀλλ' εὐθυτενῆς, σὺν στρατιώτης τῶν βορείων κλιμάτων, ταλαντεύεται ἡμικυκλικῶς καὶ ρυθμικῶς σὺν ἰδιορρυθμῷ καὶ μυστηριώδους ὁρολογίου ἐκκρεμές... Πιστεύει ἄρα γε, ὅτι ἐκ-